

Na osnovu člana 4. Pravilnika o ciljevima za smanjenje prisustva bakterija vrsta *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* kod koka nesilja ("Službeni glasnik BiH", broj 102/12) i člana 61. stav 2. Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", br. 32/02 i 102/09), Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine donio je

ODLUKU
O USVAJANJU PROGRAMA KONTROLE SALMONELOZE U JATIMA KONZUMNIH
NESILICA VRSTE GALLUS GALLUS U BOSNI I HERCEGOVINI ZA 2014. GODINU

Član 1.

(Predmet)

Ovom Odlukom usvaja se Program kontrole salmoneloze u jatima konzumnih nesilica vrste *Gallus gallus* u Bosni i Hercegovini za 2014. godinu, a koji je sastavni dio ove Odluke.

Član 2.

(Prestanak važenja)

Danom stupanja na snagu ove Odluke prestaje važiti Odluka o usvajanju programa kontrole salmoneloze u jatima konzumnih nesilica vrste *Gallus gallus* u Bosni i Hercegovini za 2013. godinu ("Službeni glasnik BiH", broj 33/13).

Član 3.

(Stupanje na snagu)

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavljuje se u "Službenom glasniku BiH".

Broj 02-7-27-20-53-4/14

05. marta 2014. godine, Sarajevo Direktor Ljubomir Kalaba, s. r.

PROGRAM
KONTROLE SALMONELOZE U JATIMA KONZUMNIH NESILICA VRSTE GALLUS
GALLUS U BOSNI I HERCEGOVINI ZA 2014. GODINU

1. Legislativni okvir

Legislativni okvir kojim se propisuje kontrola salmonela u Bosni i Hercegovini u jatima konzumnih nesilica vrste *Gallus gallus* i na osnovu koje je urađen program kontrole je sljedeći:

- Zakon o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02);
- Odluka o zaraznim bolestima životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 44/03);
- Pravilnik o načinu praćenja zoonoza i uzročnika zoonoza ("Službeni glasnik BiH", br. 46/10 i 96/13);
- Pravilnik za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom ("Službeni glasnik BiH", br. 46/10 i 7/13);
- Pravilnik o ciljevima za smanjenje prisustva bakterija vrsta *Salmonella enteritidis* i *Salmonella typhimurium* kod koka nesilja ("Službeni glasnik BiH", broj 102/12);
- Naredba o mjerama kontrole zaraznih i parazitarne bolesti životinja, njihovom provođenju i finansiranju u 2014. godini;
- Pravilnik o mjerama u slučaju otkrivanja relevantnih serotipova salmonela od interesa za javno zdravlje kod peradi ("Službeni glasnik BiH", broj 96/13);
- Odluka o uslovima koje moraju ispunjavati ovlaštene veterinarske dijagnostičke laboratorije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 25/04, 16/05 i 43/09);
- Odluka o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11);
- Pravilnik o standardima za stavljanje jaja na tržište ("Službeni glasnik BiH", broj 25/10).

2. Cilj programa

Smanjiti prevalenciju *S. enteritidis* i *S. typhimurium* u jatima odraslih kokoši nesilica vrste *Gallus gallus* u skladu s članom 5. Pravilnika za kontrolu salmonela i drugih određenih uzročnika zoonoza koji se prenose hranom ("Službeni glasnik BiH", br. 46/10 i 7/13), na svim farmama u državi koje proizvode konzumna jaja, za najmanje 10% godišnje.

3. Populacija koka nesilica uključena u program

U provedbu programa tokom 2014. godine uključena su sva jata u državi čiji su proizvodi namijenjeni javnoj potrošnji.

Sva jata uključena u program moraju se nalaziti na farmi registriranoj od strane nadležnih organa entiteta i Brčko Distrikta BiH u skladu s relevantnim propisima.

4. Nadležni organi uključeni u program

Organi nadležni za izradu ovog Programa kao i za predlaganje izmjena i dopuna Programa koje se pokažu nužnima, kao i za prikupljanje podataka i izradu godišnjeg izvještaja su:

- Ured za veterinarstvo BiH,
- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva,
- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske,
- Odjel za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Organi nadležni za nadzor i kontrolu provedbe programa na terenu kao i za izradu plana službenog uzorkovanja su:

- Federalna uprava za inspekcijske poslove Federacije Bosne i Hercegovine,
- Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske,
- Kantonalne uprave za inspekcijske poslove,
- Inspektorat Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

5. Laboratorije

Laboratorije uključene u ovaj Program su sve laboratorije ovlaštene od strane nadležnih organa entiteta u skladu s Odlukom o uslovima koje moraju ispunjavati ovlaštene veterinarske dijagnostičke laboratorije u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 25/04, 16/05 i 43/09) i koje su akreditirane za metodu detekcije salmonela prema Izmjeni i dopuni 1. BAS EN ISO 6579-2002/AMDI:2007. "Mikrobiologija hrane i stočne hrane - Horizontalna metoda za izolaciju vrsta iz roda Salmonella

- Izmjena i dopuna 1: Prilog D: Izolacija vrsta iz roda Salmonella iz fecesa životinja i uzoraka iz okoliša iz primarne proizvodne faze."

Ovlaštene laboratorije za program kontrole salmonela su sljedeće:

- Centar za peradarstvo i kuničarstvo Veterinarskog fakulteta u Sarajevu,
- Veterinarski institut Republike Srpske "dr Vaso Butozan" u Banjoj Luci,
- Veterinarski zavod Bihać.

6. Uzimanje uzoraka

Uzorci za ispitivanje kod jata nesilja uzimaju se na zahtjev vlasnika i nadležnog veterinarskog inspektora.

6.1. Uzimanje uzoraka na inicijativu vlasnika

Na inicijativu vlasnika od peradi za proizvodnju konzumnih jaja vrste Gallus gallus uzorci se uzimaju:

- Od j ednodnevnih pilića;
 - Uzorci se uzimaju u nastambi za uzgoj pri svakoj isporuci pilića
- Dvije sedmice prije početka nesivosti ili preseljenja u objekt za nesenje;
 - Uzorci navlaka za obuču ili fecesa uzimaju se u objektu za uzgoj jednom u navedenom periodu
- Tokom nesivosti;
 - Uzorci se uzimaju u objektu za nesenje svake 15. sedmice i to prvi put kad su nesilje stare 24±2 sedmice.

Uzorkovanje na inicijativu vlasnika:

- a) kod jata koja se drže u kafezima uzimat će se 2 x 150 g zbirnog fecesa sa svih pokretnih traka ili sakupljača fecesa na farmi pošto se pusti u pogon sistem za uklanjanje fecesa. Međutim, u kafezima kod kojih ne postoje sakupljači fecesa ili pokretne trake mora se sakupiti 2 x 150 g mješovitog svježeg fecesa s 60 različitih lokacija ispod kafeza u posudama za defekaciju;
- b) na farmama gdje se perad drži na podnom sistemu treba uzeti dva para vatiranih navlaka za obuču za uzimanje brisa fecesa ih čarapa.

Navlake za obuču moraju biti dovoljno upijajuće da bi upile vlagu. Površina navlaka za obuču mora biti ovlažena koristeći odgovarajuće rastvarače.

Uzorci se moraju uzeti za vrijeme hodanja na farmi koristeći rutu koja će doprinijeti dobijanju reprezentativnog uzorka sa svih dijelova farme ili odgovarajućeg sektora. Ovo uključuje prostirku i dijelove s letvicama, osiguravajući da je sigurno hodati po letvicama. Svi odvojeni kokošinjci unutar farme moraju biti uključeni u uzorkovanje. Po završetku uzorkovanja odabranog sektora, navlake za obuču se moraju pažljivo ukloniti da se ne bi uklonio prikupljeni materijal.

Mjesto uzimanja uzoraka, učestalost, količine i vrste uzoraka su navedeni u Dodatku I. Tabela 1. ovog Programa.

Službeni uzorak može zamijeniti jedno uzorkovanje na inicijativu vlasnika propisano ovom tačkom.

6.2. Službeno uzorkovanje

Službeno uzorkovanje se obavlja od strane nadležnog veterinarskog inspektora na jednom jatu godišnje u skladu s godišnjim planom službenog uzorkovanja.

Nadležni veterinarski inspektor može izvršiti službeno uzorkovanje i u sljedećim slučajevima:

- pri starosti od 24 ± 2 sedmice kod jata nesilja koja se drže na farmama u kojima je relevantna *Salmonella* utvrđena kod prethodnog jata;
- u slučaju kada postoji sumnja na infekciju *Salmonellom* kod pojave bolesti koje se prenose hranom u skladu s članom 8. Pravilnika o načinu praćenja zoonoza i uzročnika zoonoza ("Službeni glasnik BiH", br. 46/10 i 96/13);
- na svim ostalima jatima nesilja na farmi u slučaju da su *Salmonella enteritidis* ili *Salmonella typhimurium* utvrđene kod jednog jata nesilja na farmi;
- u slučajevima kada nadležni veterinarski inspektor smatra daje potrebno kontrolirati jato na farmi.

Uzorkovanje od strane nadležnog veterinarskog inspektora se vrši na isti način kao i na inicijativu vlasnika. Pored toga, nadležni veterinarski inspektor može odlučiti da poveća broj uzoraka u cilju osiguranja reprezentativnog uzorka na osnovu procjene epidemioloških parametara pojedinačnog slučaja, biosigurnosnih uslova, raspodjele ili veličine jata ili drugih relevantnih uslova.

7. Prijevoz uzoraka

Uzorci se šalju lično ili putem kurira u ovlaštenu laboratoriju unutar 24 sata nakon sakupljanja uzoraka. Ako nisu poslani unutar 24 sata, moraju se držati u frižideru. Uzorci se mogu prevoziti i u sobnoj temperaturi osiguravajući da je izbjegnuta intenzivna toplota (preko 25°C) i izlaganje sunčevoj svjetlosti. U laboratoriji se uzorci drže do ispitivanja u frižideru, a koje se mora obaviti u roku od 48 sati poslije zaprimanja i u roku od 4 dana nakon uzorkovanja.

8. Mjere koje se poduzimaju u slučaju sumnje i potvrđenog slučaja salmoneloze

8.1. Mjere u slučaju sumnje na prisustvo *S. enteritidis* ili *S. typhimurium*

Sumnja na infekciju sa *Salmonellom enteritidis* ili *Salmonellom typhimurium* postoji ako je poslije provedene vlastite kontrole od strane vlasnika na farmi izolirana salmonela od strane ovlaštene dijagnostičke veterinarske laboratorije ili ukoliko se na osnovu provedenog epidemiološkog istraživanja utvrdi povezanost sa slučajevima oboljenja ljudi.

Po dobijanju prvog pozitivnog nalaza, a u svrhu isključivanja/potvrđivanja sumnje, nadležni veterinarski inspektor mora izvršiti službeno uzorkovanje sumnjivog jata u skladu s tačkom 6.2. ovog Programa i uzorak dostaviti u ovlaštenu laboratoriju.

U slučaju sumnje na *Salmonellu enteritidis* ili *Salmonellu typhimurium* u jatu odraslih koka nesilja nadležni veterinarski inspektor naređuje mjere propisane Pravilnikom o mjerama u slučaju otkrivanja relevantnih serotipova salmonela od interesa za javno zdravstvo kod peradi ("Službeni glasnik BiH", broj 96/13).

8.2. Mjere u slučaju potvrđenog prisustva *S. enteritidis* ili *S. typhimurium*

Jato odraslih koka nesilja se smatra zaraženim ukoliko:

- se službenim pretraživanjem potvrdi pozitivan nalaz na *S. enteritidis* ili *S. typhimurium*,
- se utvrde antimikrobna sredstva ili inhibitori rasta bakterija, a nije utvrđena prisutnost *S. enteritidis* ili *S. typhimurium*.

U pozitivnom jatu koka nesilja nadležni veterinarski inspektor mora narediti mjere propisane Pravilnikom o mjerama u slučaju otkrivanja relevantnih serotipova salmonela od interesa za javno zdravstvo kod peradi ("Službeni glasnik BiH", broj 96/13).

9. Vakcinacija

Korištenje vakcine protiv salmoneloze nije obavezno. Vakcinacija protiv salmoneloze se može obavljati u slučaju daje odobreno od strane nadležnog organa entiteta i Brčko Distrikta BiH, vakcinama registriranim i odobrenim od strane nadležnih organa entiteta.

U slučaju da je vakcinacija odobrena, u sklopu programa kontrole salmoneloze mogu se koristiti samo one žive vakcine za koje je proizvođač osigurao prikladan metod za bakteriološko razlikovanje vakcinalnog od divljeg soja.

10. Praćenje otpornosti bakterija roda Salmonella na antimikrobne preparate

Izolati bakterija roda Salmonella prikupljeni putem ovog Programa moraju biti podvrgnuti praćenju otpornosti bakterija u skladu s Odlukom o usaglašenom praćenju otpornosti bakterija roda Salmonella kod peradi i svinja na antimikrobne preparate ("Službeni glasnik BiH", broj 29/12).

U praćenje je dovoljno uključiti jedan izolat po serovaru Salmonella iz jednog jata godišnje.

11. Izvještavanje

11.1. Laboratorije

Sve laboratorije iz tačke 5. ovog Programa dužne su:

- u najkraćem mogućem roku izvijestiti nadležnu veterinarsku inspekciju o svakom pozitivnom nalazu,
- dostavljati mjesečne izvještaje o pretraživanju svim nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH, kao i Uredu za veterinarstvo BiH.

11.2. Nadležna veterinarska inspekcija

Nadležna veterinarska inspekcija dužna je:

- dostavljati tromjesečne izvještaje o nadzoru provedbe ovog Programa i o službenom uzorkovanju nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikta BiH, kao i Uredu za veterinarstvo BiH.

11.3. Ured za veterinarstvo BiH

Na osnovu zaprimljenih podataka Ured za veterinarstvo BiH izrađuje tromjesečne izvještaje o implementaciji Programa, kao i godišnji izvještaj koji se objavljuje na službenoj stranici Ureda za veterinarstvo BiH.

12. Evidencije

Vlasnik je dužan čuvati evidencije o datumu uzorkovanja, identitet uzorkovanih jata, starost uzorkovanih jata, vrsti uzorka, laboratorije u koje su dostavljani uzorci i rezultate laboratorijskih testiranja i učiniti ih dostupnim nadležnom veterinarskom inspektoru na uvid.

Dodatak L

Tabela 1. Šema uzorkovanja od strane vlasnika za koke nesilje

Kategorija/dob peradi	Mjesto uzimanja uzorka	Vrsta i količina uzorka	Učestalost uzorkovanja
Jednodnevni pilići	Objekt za uzgoj	1 transportna podloga na svakih 500 isporučenih pilića (najviše 10 podložaka) i leševe svih uginulih pilića (najviše 60) iz svake isporuke	Pri svakoj isporuci pilića
Pilenke	Objekt za uzgoj	2 para navlaka za obuću (u slučaju podnog držanja pilenki ili veliki zbirni uzorak fecesa (u slučaju kafeznog držanja pilenki)	2 sedmice prije početka nesivosn' ili premještanja u objekt za nesenje
Odrasle koke nesilje	Objekt za nesenje	2 para navlaka za obuću (u slučaju podnog držanja) ili 2x150 grama zbirnog fecesa (u slučaju kafeznog držanja)	Prviputsa 24±2 sedmice, a zatim svakih 15 sedmica tokom proizvodnog ciklusa